

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСПОРТУ

Л. І. Тимченко, О. І. Стасюк, А. Д. Возненко, О. А. Герцій
Н. І. Кокряцька

ОСНОВИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Конспект лекцій

Київ – 2012

Тимченко Л. І., Стасюк О. І., Возненко А. Д., Герцій О. А. Кокряцька Н. І. Основи інтелектуальної власності: Конспект лекцій. – К.: Редакційно-видавничий центр ДЕУТУ, 2012. – 46 с.

У даному конспекті розроблено 14 лекцій, які охоплюють курс «Основи інтелектуальної власності». Конспект лекцій дає можливість на практиці оволодіти методикою проведення патентного пошуку та аналізу науково-технічних і патентних інформаційних джерел, оформлення наукових документів.

Для студентів університету всіх спеціальностей та форм навчання.

Рекомендовано на засіданні кафедри АКІТТ (протокол № від 2008 року) та на засіданні методичної комісії факультету ІРСЗТ (протокол № від 2008 року).

Укладачі: Л. І. Тимченко, д-р техн. наук, проф. каф. ТТА;
О. І. Стасюк, д-р техн. наук, проф. каф. АКІТТ;
А. Д. Возненко, канд. техн. наук, доцент каф. РЕЗІС;
О. А. Герцій, канд. техн. наук, доцент каф. ТТА
Н. І. Кокряцька доцент каф. ТТА

Рецензенти: С. М. Білан, канд. техн. наук, доцент каф. ТТА, ДЕУТУ;
Т. Б. Мартинюк, канд. техн. наук, доцент кафедри лазерної та оптоелектронної техніки Вінницького національного технічного університету

ЗМІСТ

Вступ	4
Лекція 1. Основні поняття інтелектуальної власності	5
Лекція 2. Промислова власність	7
Лекція 3. Винаходи та корисні моделі в Україні	9
Лекція 4. Умови надання правової охорони винаходу та корисній моделі ...	11
Лекція 5. Право на одержання патенту	14
Лекція 6. Експертиза заявки на винахід	20
Лекція 7. Іноземне патентування винаходів і корисних моделей	21
Лекція 8. Правова охорона промислових зразків	24
Лекція 9. Умови патентоспроможності промислового зразка	27
Лекція 10. Порядок оформлення заявки на промисловий зразок	29
Лекція 11. Порядок подання заявки на промисловий зразок	31
Лекція 12. Передача прав на об'єкти інтелектуальної власності	33
Лекція 13. Передача прав на об'єкти промислової власності	36
Лекція 14. Захист прав на об'єкти промислової власності	39
Список літератури	44

ВСТУП

Інтелектуальна власність, що охороняється зараз у більшості країн світу, в сучасних умовах є одним з наймогутніших стимуляторів прогресу в усіх галузях розвитку суспільства. Психологи вивчають її як результат розумової праці, новаторського пошуку. Науковці, які вивчають творчу діяльність, розглядають механізм діяльності людини, розкривають закономірності створення новацій. Соціологи встановлюють взаємозв'язок між розвитком творчої діяльності, соціальним і науковим прогресом. Економісти розглядають інтелектуальну власність як засіб підвищення ефективності виробництва. Правознавці вивчають її як об'єкт права у зв'язку із суспільною цінністю та пов'язані з нею правовідносини.

Інтелектуальна власність – частина цивільного права, що об'єднує дві сфери прав – промислову власність і авторське право та суміжні права. Промислова власність охоплює досить широке коло об'єктів, що дістали застосування в міжнародному торговому обороті.

До об'єктів права промислової власності належать: технічні рішення, корисні моделі; символи чи позначення, що проставляються на промислових виробках; зовнішній вигляд промислових виробів; сорти рослин; географічне зазначення місць походження товарів; найменування фірм, під якими вони виступають у господарському обороті; компонування інтегральних мікросхем.

Питання охорони і використання інтелектуальної власності в сучасних умовах починають відігравати все більшу роль у комерційній, підприємницькій і виробничій діяльності підприємств та установ України усіх форм власності. У цьому відношенні всім, хто займається або готується до подібного роду діяльності, треба досить чітко уявляти собі, що таке інтелектуальна власність, у чому полягає її сутність, як вона охороняється в сучасному світі, до яких серйозних матеріальних витрат може призвести порушення прав інтелектуальної власності.

Лекція 1

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

План

1. Поняття інтелектуальної власності.
2. Види інтелектуальної власності.
3. Об'єкти інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність – це законодавчо закріплені права на результати інтелектуальної діяльності людини у різних сферах суспільного життя. До прийняття законів з охорони інтелектуальної власності, країни світу, поступово розв'язуючи певні внутрішні і зовнішні проблеми, йшли кожна своїм індивідуальним шляхом. Узагальнюючи ці задачі, можна сказати, що основними з них є:

- бажання економічного та соціального розвитку власної країни;
- стимулювання своїх громадян до творчості, розповсюдження та використання результатів інтелектуального надбання людства;
- потреба у юридичному визнанні майнових і немайнових прав авторів творів і доступу до них власного суспільства.

Витвір людського генію, наприклад, такий як ідея музичного твору або винаходу, не може, на відміну від матеріальних речей, гарантувати від їх використання сторонніми особами лише через те, що хтось інший вже володіє ними. Після того як щось створене людським інтелектом стало відомо громадськості, творець уже не в змозі самостійно контролювати його використання. Саме це і є головним у законодавстві стосовно інтелектуальної власності.

Взагалі законодавство в області інтелектуальної власності намагається забезпечити інтереси авторів творів та інших творців інтелектуальних надбань і послуг, надаючи їм певні, обмежені у часі права, котрі дозволяють останнім контролювати використання своїх творів. Причому ці права належать не до матеріальних об'єктів, у яких може втілюватися результат творчої праці, а до самого породження людського розуму як такого, тобто до самої ідеї об'єкта захисту. Саме останнє і є найважче контролювати творцю або особі, яка представляє його інтереси, коли ідеї автора не є об'єктом правової охорони.

За багаторічною світовою традицією, інтелектуальна власність поділяється на авторське право та промислову власність.

Авторське право надає авторам та іншим творцям інтелектуальних творів у галузі літератури, музики або мистецтва певні права, що дають останнім право дозволяти або забороняти протягом певного обмеженого у часі періоду ті чи інші види використання власних творів. У широкому сенсі авторське право включає в себе положення про охорону авторського права в точному змісті цього слова, а також охорону так званих «суміжних прав».

Промислова власність передбачає охорону винаходів за допомогою патентів, захист певних комерційних інтересів за допомогою законодавства на товарний знак і торгіву назву, а також законодавства з охорони промислових

зразків тощо. Крім того, у поняття промислової власності входить боротьба проти недобросовісної конкуренції.

Конвенція, затверджена Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) проголошує, що інтелектуальна власність об'єднує у собі права, що стосуються:

- 1) літературних, художніх і наукових творів;
- 2) виступів виконавців, фонограм і програм ефірного мовлення;
- 3) винаходів у всіх сферах людської діяльності;
- 4) наукових відкриттів;
- 5) промислових зразків;
- 6) товарних знаків, знаків обслуговування і торгових назв і позначень;
- 7) запобігання недобросовісної конкуренції;
- 8) усіх інших прав, що є результатами інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, літературній або художній галузях.

Види творів, що згадані у пункті 1, регулюються авторським правом. Права, котрі даються у пункті 2, зазвичай зуться **суміжними правами**, тобто правами в області суміжній з авторськими. Види діяльності, наведені у пунктах 3, 5, 6 є об'єктами охорони промислової власності. Сюди ж, згідно з Паризькою конвенцією про охорону промислової власності, можна віднести і пункт 7.

Промислова власність, як правило, включає винаходи та промислові зразки. У документах ВОІВ пропонується таке найпростіше визначення: винахід є новим рішенням технічної проблеми, а промислові зразки є творінням в області естетики, що визначає зовнішній вигляд виробу. Крім того, до промислової власності відносять: товарні знаки, знаки обслуговування, торгові назви і позначення, включаючи показники походження товару і назву місця походження, а також боротьбу проти недобросовісної конкуренції.

Об'єкти, що згадуються у пункті 4 – наукові відкриття – не можуть бути віднесеними до жодної з двох сфер інтелектуальної власності. Взагалі, у світі існує думка, що наукові відкриття зовсім не повинні згадуватися серед різних форм інтелектуальної власності, тому що жоден національний закон або міжнародна угода не надає прав власності на наукові відкриття. Женевська угода по міжнародній реєстрації наукових відкриттів (1978 р.) визначає наукове відкриття як «визнання явищ властивостей або законів матеріального всесвіту, не визнаних раніше і тих, що піддаюся перевірці». Винахід – це нове рішення конкретних технічних проблем. Такі рішення, природно, мають ґрунтуватися на властивостях або законах матеріального світу, бо інакше їх було б неможливо впровадити за допомогою технічних засобів. Однак ці закони або властивості не обов'язково мають входити до категорії «не визнаних раніше». Винаходи знаходять нове застосування або нове технічне використання таких властивостей і законів незалежно від того, визнані вони чи ні.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке інтелектуальна власність?
2. Задачі інтелектуальної власності.
3. Поняття авторського права.

4. Поняття промислової власності.
5. Об'єкти інтелектуальної власності.

Література: основна [1–3, 7]; додаткова [28–30].

Лекція 2 **ПРОМИСЛОВА ВЛАСНІСТЬ**

План

1. Патенти на винаходи.
2. Корисні моделі.

Патенти на винаходи. Винахід – це ідея, що робить можливим практичне розв'язання конкретної технічної проблеми у різних галузях. Як правило, винаходи охороняються патентами, які зуться «патенти на винахід». Більшість країн світу, як, до речі, і Україна, надають правову охорону винаходам за допомогою патентів. Хоча є декілька країн, у яких використовуються й інші форми захисту винаходів, наприклад, авторське свідоцтво.

Основна мета світової патентної системи – забезпечення прогресу в різних галузях промислових технологій. З цією метою передбачено заохочення авторів технічних удосконалень і сприяння розкриттю останніх для загального блага. Це, безперечно, краще, ніж таємне використання винаходів. Будь-яка особа, яка удосконалила той чи інший оригінальний виріб або спосіб його виготовлення, нову речовину тощо, може, після розкриття всіх деталей Патентному відомству своєї чи іншої країни, одержати певний набір виключних прав на обмежений час. По закінченню цього періоду винахід входить до загальнонародської технічної скарбниці. Потреба надання виключних прав автору обґрунтовується дуже просто. Адже, якщо б винахідник не розробив і не розкрив свій винахід, то ніхто так і не зміг би скористатися ним, як на момент виникнення, так і в будь-який час після цього й усе могло б узагалі залишитися невідомим. Крім того, надання монопольних прав активно сприяє впровадженню корисних новацій, тому що це – надійний шлях здобуття матеріальної винагороди заявником. У результаті використання винаходу самостійно останній одержує матеріальні переваги перед конкурентами або дістає зиск завдяки дозволу на використання винаходу, що надається третій особі за ліцензійною угодою.

Не всі винаходи є патентоспроможними. У більшості випадків Закон передбачає, що для того, щоб бути патентоспроможним, винахід має бути новим, мати винахідницький рівень і можливість промислового використання. Ці три вимоги відомі як умови патентоспроможності.

Зазвичай у світі розрізняються винаходи виробу та способу. Винахід нового сплаву є прикладом винаходу виробу. Винахід способу одержання нового сплаву є прикладом винаходу способу. Відповідно і патенти мають назву «патент на пристрій» або «виріб і патент на спосіб».

Охорона, що надається патентом на винахід, означає, що будь-хто з бажаних використати винахід має спочатку одержати дозвіл на таке використання від особи, яка є власником патенту, тобто патентовласника. Використання запатентованого винаходу без такого дозволу власника є протизаконним. Строк охорони, що надається патентом, обмежений і в більшості країн складає 20 років після дати подачі заявки на його одержання.

Права, що надаються патентом, визначаються патентним законодавством країни, яка його видала. Ці права називаються виключними правами на використання винаходу і, як правило, означають:

- у випадку патенту на пристрій – право виготовлення, використання, продажу і імпортування виробу, котрий містить у собі винахід;
- у випадку патенту на спосіб – право використовувати спосіб, який включає винахід, а також право виготовляти, використовувати, продавати й імпортувати вироби, котрі були виготовлені за допомогою цього способу.

Як уже згадувалось, особа, яка використовує запатентований винахід без дозволу патентовласника, чинить протиправні дії. Однак із цього правила існують певні винятки. Патентне законодавство більшості країн, і України також, передбачає випадки, у яких запатентований винахід може бути використаний і без згоди патентовласника. Наприклад, не вважається протиправним використання винаходу від імені держави особою, яка діє в інтересах суспільства на основі так званої примусової ліцензії. Примусова ліцензія є дозволом на використання винаходу, що видається уповноваженою на це урядовою установою. У нашій країні – це Державний департамент інтелектуальної власності. Як правило, такі дії передбачаються законом у виключних випадках. За законодавством України, це запроваджується тільки тоді, коли юридична особа, яка бажає використати запатентований винахід, не в змозі дістати прямий дозвіл патентовласника. Умови видачі примусових ліцензій докладно регулюються законодавством країн, де видали патент на цей винахід. Так, постанова про видачу примусової ліцензії, як правило, включає обов'язкову вказівку про винагороду для патентовласника. Однак варто пам'ятати, що такі постанови можуть заперечуватися патентовласником у судовому порядку.

Корисні моделі. Іншою формою охорони винаходів є реєстрація та видача патентів на корисну модель. Вислів **корисна модель** використовується для назви певних видів винаходів. У більшості національних законодавств, і українського також, у цю категорію включаються винаходи в області механіки. Об'єктами корисних моделей є пристрої та пристосування.

Корисні моделі, як правило, відрізняються від винаходів, на які видаються звичайні патенти, за такими трьома параметрами:

- рівнем проведеної експертизи (проводиться лише формальна експертиза, у ході якої встановлюється належність зазначеного у заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можуть бути визнані корисною моделлю, і відповідність заявки та її оформлення встановленим вимогам);

- максимальний термін охорони, передбачений законом для корисної моделі, значно менший, ніж у випадку винаходу;
- мито за видачу та підтримання чинності корисної моделі, як правило, також менше, ніж для винаходу.

Більше того, у деяких країнах також існують певні розходження в процедурі надання охорони корисної моделі. Дана процедура займає зазвичай менше часу і простіша, ніж у випадку патенту на винахід. Останнє, деколи, робить цей вид охоронного документа досить привабливим для використання за обмежені фінансові можливості і потребі прискорення впровадження винаходу.

Корисні моделі покликані заохочувати винахідників до більш активного використання власних знань і вмінь винахідників у справі вдосконалення виробництва. Крім того, така схема прискореного надання правової охорони винаходам дуже корисна у процесі пошуку інвесторів. Адже кошти, що вкладаються в розробку й охорону технічних рішень, які задовольняють критеріям патентоспроможності, швидше обертаються і приносять більше дивідендів, що не може не цікавити потенційних інвесторів. Причому вартість такої охорони значно менша, а процедура звичайно простіша і коротша, ніж у випадку з патентами на винахід. Як наслідок, корисні моделі являють значний інтерес для малого та середнього бізнесу і є дієвим інструментом розвитку економіки країн, що розвиваються.

Варто наголосити на ще одному аспекті використання охорони винаходів у вигляді патентів на корисну модель. Деякі винаходи просто не відповідають усім вимогам патентоспроможності, наприклад, не мають відповідного винахідницького рівня. У такому випадку корисна модель стає компромісним рішенням. Однак треба бути свідомим того, що, з іншого боку, система звичайних патентів не застосовується до незначних технічних удосконалень і тим самим не девальвується.

Запитання для самоконтролю

1. Поняття винаходу.
2. Мета патентної системи.
3. Патентоспроможність винаходів.
4. Поняття «корисна модель».
5. Відмінність корисних моделей від винаходів.

Література: основна [3, 4, 15, 17, 19]; додаткова [20–23].

Лекція 3 **ВИНАХОДИ ТА КОРИСНІ МОДЕЛІ В УКРАЇНІ**

План

1. Законодавча база винахідництва.
2. Право на корисну модель.

На законодавчому рівні винахід трактується, як технологічне (технічне) рішення, що відповідає умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню і промисловій придатності). Про ці нюанси поговоримо дещо пізніше. А зараз спробуємо дещо пояснити сухе юридичне визначення.

У принципі, кожне технічне рішення перш ніж стати патентом, проходить декілька певних, умовних стадій розвитку. Спочатку з'являється технічна проблема, яка вимагає розв'язання. Для її вирішення проводиться ознайомлення з аналогічними рішеннями, що вже відомі людству. Згодом, на основі аналізу цих рішень (або без нього), відбувається пошук оптимального розв'язку поставленої задачі. І вже завершальним етапом є підготовка матеріалів заявки на винахід та їхній розгляд компетентним державним органом, а вже потім видача від імені держави охоронного документа. Звичайно, наведений алгоритм не вичерпує усіх можливих шляхів розв'язку проблеми. Однак, мабуть ні в кого не виникає сумніву, що народження ідеї винаходу супроводжується творчістю. Тобто, термін «винахід» принагідно, у першому наближенні, можна потрактувати як результат творчої роботи людини (автора або винахідника) у будь-якій галузі діяльності суспільства, виконаної з метою розв'язання технічних або технологічних проблем.

Законодавчо всі питання, пов'язані з одержанням і використанням права власності на винаходи та корисні моделі в Україні, регулюються Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993 р. (із змінами і доповненнями, внесеними Законом України (№ 1771-ІІІ, від 1.06.2000 р.) і викладеним у новій редакції № 2921-ІІІ, від 10.01.2002 р.).

В Україні патентом засвідчується право на винахід і корисну модель (КМ). В Україні існує два різновиди патенту на винахід. Патент на винахід, що видається за результатами кваліфікаційної експертизи заявки на винахід, та деклараційний патент на винахід, що видається за результатами формальної експертизи та експертизи на локальну новизну заявки на винахід. Про їхні особливості ми ще поговоримо.

Право на КМ засвідчується деклараційним патентом на КМ. Останній видається за результатами формальної експертизи заявки на корисну модель.

Словосполучення КМ вимагає деякого пояснення. По суті – це просто назва, що застосовується до певних технічних рішень, а саме: до рішень у галузі механіки. Тому об'єкти КМ у законодавстві описуються як конструктивне виконання пристрою.

Крім того, існують ще так звані секретні та службові винаходи або КМ. Права власника патенту носять абсолютний, винятковий характер і обмежені в часі і територією тої держави, у якій його видано. Абсолютна природа прав патентовласника визначається тим, що всі інші громадяни цієї держави мають утримуватися від використання патенту без дозволу патентовласника. Виключний характер патентних прав обумовлюється тим, що в одній державі право власності на патент може належати тільки одному патентовласнику. Сфера дії цієї норми, однак, обмежена національними кордонами. На один і той самий винахід у різних країнах може бути видано патент різним особам (це

передбачено статтею 4 Паризької конвенції з охорони промислової власності). Звичайно, володіти патентом па правах співвласності одночасно можуть і декілька осіб, наприклад, співавтори. Принцип строковості впливає з того, що права, які надає патент, діють протягом певного часу, після вичерпання якого патент передається у суспільну власність і будь-яка особа може ним скористатися. Тобто варто пам'ятати, що патент України на винахід діє тільки на території України.

Запитання для самоконтролю

1. Законодавча база винахідництва.
2. Різновиди патентів і винаходів.
3. Деклараційний патент на корисну модель.
4. Відмінність патентів України від патентів інших країн.

Література: основна [2, 3, 7–13]; додаткова [22–24].

Лекція 4 **УМОВИ НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИНАХОДУ** **ТА КОРИСНІЙ МОДЕЛІ**

План

1. Вимоги патентоздатності винаходів і КМ.
2. Умови надання правової охорони винаходам і КМ.
3. Умови патентоздатності винаходу та корисної моделі.

Згідно з чинним законодавством, правова охорона надається винаходу або КМ, який не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоспроможності.

Будь-яке рішення задачі, що заявляється як винахід, має стосуватися одного з таких об'єктів:

- продукту (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини);
- способу (метод виготовлення продукту, параметри цього процесу тощо);
- застосування раніше відомого продукту чи способу за новим призначенням.

Пристрій – машина, механізм, прилад, деталь, вузол або сукупність взаємопов'язаних деталей і вузлів.

Речовина – штучно створена сукупність взаємозв'язаних інгредієнтів, індивідуальні хімічні сполуки, об'єкти генетичної інженерії, композиції та продукти ядерного перетворення.

Штам – спадково однорідні культури мікроорганізмів, що продукують корисні речовини або використовуються безпосередньо.

Спосіб – процес виконання дій над матеріальним об'єктом або об'єктами за допомогою інших матеріальних об'єктів.

Як уже згадувалось, об'єктом КМ може бути виключно конструктивне виконання пристрою.

Законом також визначено, які результати творчої діяльності людини не визнаються винаходами. До них належать:

- відкриття, наукові теорії та математичні методи;
- методи організації та управління господарством;
- плани, умовні позначення, розклади, правила;
- методи виконання розумових операцій;
- комп'ютерні програми;
- результати художнього конструювання;
- топографії інтегральних мікросхем;
- сорти рослин і породи тварин тощо.

Умови патентоздатності винаходу та корисної моделі. Як відомо, однією з трьох основних компонентів надання правової охорони винаходу є його патентоздатність. Закон визначає три основні вимоги, яким повинен відповідати патентоздатний винахід:

- бути новим;
- мати винахідницький рівень;
- бути промислово придатним.

КМ відповідає умовам патентоздатності, якщо вона є новою і промислово придатною.

Винахід визначається новим, якщо він не є частиною рівня техніки.

Винахід має винахідницький рівень, якщо він для спеціаліста явно не випливає з рівня техніки.

Рівень техніки визначається за всіма джерелами інформації, загальнодоступними в Україні та в зарубіжних країнах відомих до дати подачі заявки на винахід.

Винахід чи КМ визнається промислово придатними, якщо вони можуть бути використані в промисловості, сільському господарстві, охороні здоров'я та інших галузях суспільного виробництва.

Офіційні формулювання досить специфічні. Спробуємо перекласти їх загальнодоступною мовою. Отже, перша ознака винаходу – **новизна**.

Згідно з Указом Президента України «Про тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні» № 479/92 від 18.09.1992 р., для подання рацпропозиції цілком достатньо, щоб технічне рішення було невідоме на той час на підприємстві, де воно розглядається. Тобто для подачі рацпропозиції достатньо забезпечити так звану локальну новизну. У цьому випадку достатньо, щоб ідея удосконалення в принципі не була на конкретному підприємстві або установі. Новизна ж винаходу повинна мати світовий рівень, іншими словами, вона має бути невідомою у всьому світі.

Новизна запропонованого технічного рішення при розгляді винаходу перевіряється шляхом його порівняння з усіма раніше відомими у світі рішеннями аналогічних задач.

Ступінь новизни технічного розв'язку задачі буває різною і визначається вона суттєвістю відмінностей.

Наступна ознака – **винахідницький рівень**. В офіційному тлумаченні попереднього і цього означення є поняття «рівень техніки». Визначення рівня техніки, тобто формування уявлення про сучасний ступінь розвитку техніки та знань про неї неможливе без ознайомлення з усіма видами загальнодоступної інформації, звичайно, не усієї, а тільки тої її частини, що стосується технічного рішення, яке заявляється. При цьому повинні враховуватись усі джерела як в Україні, так і за її межами. Докладний перелік цих джерел наведено в Законі.

І, нарешті, остання ознака винаходу – **промислова придатність**. Загальновідомий випадок, коли Т. Едісону рекомендували в співробітники молодого винахідника, що, як стверджували, стояв на порозі створення універсального розчинника. Знаменитий винахідник задав кандидату всього два запитання: – «Ваша рідина розчиняє усе? – Буквально все! – А ви винайшли посудину, де її тримати? – Ще ні». У роботі молодому чоловікові відмовили.

Об'єктами винаходів можуть бути пристрій та спосіб. Окрім них до об'єктів винаходу належать: речовина, штам мікроорганізму, культури клітин рослин і тварин, а також застосування пристрою, способу, речовини, штаму за новим призначенням. У подальшому розглянемо перші два з об'єктів більш докладно.

Об'єктом корисної моделі може бути тільки конструктивне використання пристрою.

Кожен винахід присвячено вирішенню якоїсь технічної задачі. Тому і рішення цієї задачі має бути технічним. Саме рішення, а не його постановка. У практиці експертизи, на жаль, зустрічаються приклади зворотного. Під час будівництва Київського метрополітену було помічено, що при проходженні деяких ділянок кесонним способом швидко руйнується кріплення тубінгів. Залучені вчені встановили, що причина руйнацій – мікроорганізми, які мешкають у вологонасиченому ґрунті. І тоді з'явилась оригінальна пропозиція: використати ці мікроорганізми для цементації ґрунтів. На жаль, у заявці не було вказано конкретних шляхів рішення поставленої задачі, а наводилась лише її постановка.

Ще на одну особливість хотілося б звернути увагу. А саме: на технічне рішення поставленої задачі. Наприклад, підвищення продуктивності праці – досить актуальна задача. Вирішити її можна різними шляхами. Один з них – використання раціональної форми оплати праці робітникам. Це надзвичайно ефективний метод і він призводить до розв'язання поставленого завдання. Та, на жаль, ці заходи не є технічними.

Отже, ми вже познайомилися з вимогами патентоздатності винаходу і КМ. І все ж треба пам'ятати, що задоволення умови патентоздатності – є в Україні достатньою, але не необхідною умовою правової охорони цих об'єктів. Дуже важливим чинником, який довершує формування правової цілісності об'єктів – вимога їх відповідності суспільним інтересам, принципам гуманізму та моралі.

Останнє повною мірою гармонує з історичними традиціями і менталітетом українського народу.

За загальноvizнаними правилами право власності винахідника засвідчується патентом. Строк дії патенту обраховується від дня подачі заявки і становить: для винаходу – двадцять років, корисної моделі – десять. Якщо власник патенту на корисну модель після закінчення терміну його дії схоче продовжити чинність патенту, то він подає клопотання до Установи, остання може це зробити, але на строк, що не перевищує три роки. Варто пам'ятати, що в Україні також діє ще, так званий, деклараційний патент на винахід. Підставою для видачі якого є формальна експертиза заявки та перевірка локальної новизни запропонованого технічного рішення по Україні. Деклараційний патент видається терміном на шість років, після чого він має бути підданий експертизі по суті або скасований. Однак це стосується тільки майнових прав власника, авторські права автора деклараційного патенту закріплені за ним навічно. Патент на корисну модель також є деклараційним. Він видається на підставі проведення формальної експертизи матеріалів заявки на КМ. Деклараційний патент на КМ видається під відповідальність власника без гарантій чинності патенту.

Зпитання для самоконтролю

1. Об'єкти винахідництва.
2. Результати діяльності, які не визнаються винаходами.
3. Умови патентоздатності винаходу та корисної моделі.
4. Визначення новизни запропонованого технічного рішення.
5. Винахідницький рівень технічного рішення.
6. Промислова придатність технічного рішення.

Література: основна [1, 14, 15, 19]; додаткова [23, 29].

Лекція 5 ПРАВО НА ОДЕРЖАННЯ ПАТЕНТУ

План

1. Право авторства на одержання патенту.
2. Процедура подання заявки на винахід.
3. Міжнародна патентна класифікація.
4. Патентний пошук.

Заявку на видачу патенту може подати винахідник або його спадкоємець, роботодавець або правонаступник винахідника чи роботодавця. Для позначення усіх цих осіб можна використати один термін – заявник. За дорученням заявника заявку може подати представник у справах інтелектуальної власності (патентний повірений) або інша довірена особа.

Громадяни та юридичні особи, що проживають чи мають постійне місце проживання в Російській Федерації та Республіці Білорусь, згідно з угодами про співробітництво у сфері охорони промислової власності між урядом

України та урядами цих держав, мають право подавати заявки безпосередньо до установи особисто або через патентних повірених.

Винахідником визнається фізична особа, творчою працею якої створено винахід. Авторство юридичних осіб Законом не визнається.

Закон чітко відокремлює винахідника від інших осіб, які надавали йому лише технічну, організаційну, матеріальну та юридичну або допомогу у проведенні дослідницької роботи та виготовленні технічної документації.

Якщо у створенні винаходу брали участь декілька фізичних осіб, усі вони визнаються винахідниками, а порядок користування правами, що їм належать, визначається угодою між ними.

Право авторства є особистим немайновим правом і належить винахіднику. Воно є невідчужуваним: не передається іншим особам та охороняється безстроково. Це право не переходить до правонаступника, на відміну від майнових прав, засвідчених патентом.

Винахід, створений за дорученням роботодавця або у зв'язку з виконанням винахідником службових обов'язків кваліфікується як службовий винахід.

Якщо заявка на винахід подана роботодавцем, йому належить право на одержання патенту за умови, що трудовим договором (контрактом) між винахідником і роботодавцем не передбачене інше.

Роботодавець може скористатися правом на подання заявки лише протягом чотирьох місяців від дати одержання письмового повідомлення від винахідника про створення ним винаходу.

Якщо роботодавець не подає заявку до Установи у визначений Законом строк, право на одержання патенту переходить до винахідника.

Процедура подання заявки на винахід. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 543 від 22.05.2001 р. заявник за подання заявки на один винахід сплачує збір у розмірі 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (для КМ складає 0,3 неоподатковуваних мінімумів), а для іноземних осіб відповідно – 100 доларів США за винахід і 60 доларів США за КМ.

Якщо заявка подається на групу винаходів, збір сплачується у розмірі 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (для КМ – 0,3) і додатково за кожний винахід більше одного – 0,1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (для КМ – 0,05), а для іноземних осіб – відповідно 100 та 40 доларів США (для КМ – 60 та 10 доларів США).

Якщо заявник має пільги щодо сплати збору, підставою для її надання є копія документа, який підтверджує пільгу. Категорії громадян України, яким надаються пільги щодо сплати зборів, указані в Положенні про порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 543 від 22.05.2001 р.

Дата подання заявки встановлюється за датою одержання Установою матеріалів заявки, що викладаються українською мовою, та заяви. Форми заяв на видачу патентів на винахід і КМ дещо відрізняються. Як правило, матеріали заявки принаймні мають містити:

- заяву про видачу патенту на винахід із проведенням кваліфікаційної експертизи чи деклараційного патенту на винахід (корисну модель);
- опис винаходу (корисної моделі);
- формулу винаходу (корисної моделі);
- креслення (якщо на них є посилання в описі);
- реферат.

Якщо опис викладено іноземною мовою, то для збереження дати пріоритету заявки, його переклад на українську мову повинен надійти до Установи протягом двох місяців від дати подання заявки.

Після встановлення дати пріоритету заявнику надсилається повідомлення, в якому вказується дата подання заявки та її реєстраційний номер. У подальшому, під час листування з Установою, заявник повинен посилатися на реєстраційний номер заявки.

Пріоритет – це першість у поданні заявки, і він, як правило, встановлюється за датою подання до Установи правильно оформленої заявки.

Якщо заявка на видачу патенту на такий самий винахід іноземним заявником була подана спочатку до патентної Установи однієї з держав-учасниць Паризької конвенції з охорони промислової власності, заявник має право скористатися правом конвенційного пріоритету. Це означає, що протягом 12 місяців від дати подання заявки заявник може подати заявку в Україні, зазначивши у заяві, що має намір скористатися правом конвенційного пріоритету, вказавши дату подання та реєстраційний номер попередньої заявки, державу, в якій вона була подана. Заяву треба надіслати протягом трьох місяців від дати подання заявки до Установи. У цей же термін подається завірена копія заявки, за якою встановлюється пріоритет, та її переклад на українську мову.

Згідно з вимогами Закону для громадян України існує певний порядок подачі заявок на винахід і КМ до патентних відомств інших держав. До подання заявки на одержання охоронного документа на винахід або КМ іншої держави, у тому числі міжнародної заявки, громадяни України зобов'язані подати заявку до національної Установи. Крім того, заявник одночасно з цим повинен також повідомити Установу про наміри здійснити іноземне патентування. У разі, якщо заборона на іноземне патентування не надійшла протягом трьох місяців від дати надходження цього повідомлення до Установи, заявка на одержання іноземного патенту на винахід (КМ) може бути подана в патентний орган іноземної держави. За необхідності Установа може дозволити іноземне патентування і раніше зазначеного терміну. У протилежному випадку, за клопотанням Установи, іноземний патент може бути скасовано, а заявник може понести адміністративне чи кримінальне покарання. Такі жорсткі дії пояснюються просто. Україна, як і кожна цивілізована держава, має захищати свої економічні інтереси.

Однак перш, ніж подати заявку на винахід або КМ до Установи, варто уважно ознайомитися з рівнем техніки, вибрати аналоги та прототип. З цією метою проводиться так званий патентний пошук. Вивчення матеріалів вимагає значного напруження. Адже сьогодні у світі щорічно з'являється більше 4 млн

публікацій з питань науки і техніки, щохвилини публікується майже 2 тис. друкованих аркушів наукових текстів, кожні 1,5...2 хвилини пропонується нове технічне рішення, щогодини реєструється понад 40 винаходів.

Перш, ніж розпочати мову про методику пошуку потрібної інформації, спочатку ознайомимося з її видами. Загальновідомо, що всю технічну інформацію можна поділити на науково-технічну і патентну. У свою чергу, до науково-технічної належать: книги, наукові статті, депоновані рукописи, звіти про проведені науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, дисертації тощо.

Патентну інформацію можна поділити на нерозглянуті заявки, акцептовані заявки та видані охоронні документи.

Основну допомогу в пошуку потрібної науково-технічної літератури можуть надати різноманітні бібліографічні покажчики. Характер покажчика визначається його тематикою, метою і завданням, читацьким призначенням, структурою, ступенем повноти та об'ємом літератури, що цитується. Як приклад універсального бібліографічного покажчика можна навести покажчик «Книжная летопись». Галузеві покажчики об'єднують літературу з широкої галузі знань (техніки, економіки тощо). Наприклад, «Новости технической литературы». Покажчики, що включають літературу тільки з однієї теми, питання або предмета, звуться тематичними.

За своєю метою покажчики поділяються на рекомендовані та інформаційні. Інформаційні надають можливість відшукати літературу з певної теми. Вони інформують про існування друкованих праць, але не допомагають вибрати кращу, тому більш придатні для фахівців, що вже достатньо глибоко ознайомлені з суттю питання. Приклади такого покажчика – «Книжковий літопис» або «Книжная летопись».

Рекомендовані покажчики не тільки виконують суто інформаційні функції, а й дозволяють підібрати потрібну літературу. Останні призначені переважно для людей, що тільки розпочинають роботу над певною темою і тому більш зручні для студентів. Однак варто пам'ятати, що до всіх рекомендованих покажчиків література включається вибірково. Найповніший з усіх доступних покажчиків – «Книжковий літопис».

За способом характеристики інформації покажчики поділяються на бібліографічні та анотовані. Перші включають тільки необхідні бібліографічні дані. В анотованих, крім бібліографії, подають ще й короткий (анотований) зміст видання. Інколи бібліографічний опис доповнюється рефератом. Це так звані реферативні видання. З галузевих бібліографічних покажчиків найбільшу цікавість являють реферативні журнали та серії «Експрес-інформації» з певних галузей знань. В останніх розміщується інформація у вигляді розширених рефератів із зарубіжних джерел, що в деяких випадках позбавляє читача потреби звернення до іншомовних першоджерел. Однак при користуванні цими виданнями варто враховувати деякий їхній рекламний характер. Особливо бажано бути обачним щодо інформації, запозиченої з популярних видань.

І все ж необхідно пам'ятати, що книжкова та журнальна продукція найбільш неповоротка. Пояснюється це просто, бо від задуму до публікування

проходить чимало часу. Особливу роль у підвищенні ефективності творчості відіграє патентна інформація, як найбільш оперативна, лаконічна та організована. До речі, як показує практика, патентна інформація в науково-технічних джерелах висвітлюється всього на 5...30 %.

Патентна інформація сконцентрована в таких джерелах: уже згаданих галузевих реферативних журналах; Бюлетнях: Державного департаменту інтелектуальної власності України – «Промислова власність» та іншомовних виданнях, наприклад, російських «Изобретения за рубежом», що видаються з різних галузей, – «Открытия, изобретения и товарные знаки» (з 1992 р. там подається інформація про винаходи, що запатентовані в Росії); Фондах повних описів авторських свідоцтв і патентів на винаходи і корисні моделі.

Потік нових патентів на винаходи і корисні моделі групується за певними ознаками. Кожна новинка осідає у спеціально відведений для неї комірчині. Цю систему, що навела порядок у патентному морі назвали **МПК – міжнародна патентна класифікація**.

Основні галузі технічної діяльності, що увійшли до МПК, поділені на 8 розділів:

A – Задоволення життєвих потреб людини;

B – Різні технологічні процеси;

C – Хімія та металургія;

D – Текстиль та папір;

E – Будівництво;

F – Прикладна механіка, освітлення та опалення, двигуни та насоси, зброя і боєприпаси;

G – Технічна фізика;

H – Електрика.

Кожен розділ може вміщувати 99 класів, що, у свою чергу, поділяються на підкласи, які позначаються великими латинськими літерами.

Підкласи розділяються на групи, що позначаються, як правило, непарними цифрами. Групи діляться на підгрупи і позначаються парними цифрами.

Розглянемо викладене на конкретних прикладах. Припустимо, МПК A43D 111 /00. Розшифруємо його: A – розділ, як уже відомо, задоволення життєвих потреб людини, 43 – клас (A43 – взуттєве виробництво), D – підклас (A43D – способи та пристрої для виготовлення взуття), 111 – група і 00 – підгрупа (111/00 – автоматичні пристрої). У цілому під згаданим кодом МПК об'єднуються всі автоматизовані пристрої взуттєвого виробництва. Або МПК B65H 1/00 об'єднує всі пристрої та способи для орієнтованого розміщення тонких, плоских ще й гнучких деталей в касетах.

Таким чином, скориставшись МПК можна розшукати потрібну інформацію про будь-які винаходи, що належать до певної тематики. Однак варто зазначити, що системою МПК користуються далеко не всі країни. Деякі мають свою власну національну систему патентної класифікації (НПК), як, наприклад, Канада, Велика Британія або США.

Такий вид пошуку, пов'язаний з певним тематичним направленням, носить відповідну назву – тематичний.

Є ще один шлях пошуку. Його використовують, коли відомий номер охоронного документа і країна патентування. Такий вид пошуку – нумераційний. Потрібну інформацію розшуковують за допомогою нумераційних вказівників, де номери охоронних документів розташовуються у порядку їхнього зростання. Звідси ми знайдемо клас МПК (НПК) і знову зможемо продовжити тематичний пошук.

Існує ще так званий іменний або фірмовий пошук. Коли шукають документи, що належать конкретній особі або фірмі. У більшості випадків цей вид пошуку зустрічається як один з етапів тематичного пошуку.

І, нарешті, пошук патентів-аналогів. Цей вид пошуку має на меті виявлення серед охоронних документів різних країн патентів, що отримані на один і той самий винахід. Це пов'язано, як правило, з експортно-імпортними операціями.

Патентний пошук прийнято розпочинати з конкретизації задачі. Залежно від характеру завдання визначають вид пошуку, перелік країн, його ретроспективу (глибину) і список документів (авторські свідоцтва чи патенти). Безпосередньо пошук потрібної інформації проводиться на основі попереднього визначення МПК або за номером. Для пошуку патентної інформації у більшості випадків обираються індустріально розвинені країни світу, такі як Японія, ФРН, США, Велика Британія, Франція, у нас ще й колишній Союз. Крім того, пошук ведуть також по тій країні, де ця галузь техніки розвинена найбільше.

Ретроспектива пошуку залежить від його мети. Так, на стадії планування розробки доцільно вивчити описи винаходів за останні 7...10 років, при проведенні патентних досліджень перед початком розробки конкретної теми – 10...15 років, при дослідженні патентоспроможності технічних рішень, а також при подачі заявки на винахід – 50 років. У випадку перевірки технічного рішення на патентну чистоту – за строк дії патенту на винахід, що, як правило, складає 20 років у більшості країні світу. Для корисної моделі, як пам'ятаєте, життєвий цикл вимірюється 10 роками. Варто вважати, що не в усіх країнах є такий вид охорони технічного рішення, як корисна модель.

Запитання для самоконтролю

1. Право авторства на одержання патенту.
2. Процедура подання заявки на винахід.
3. Міжнародна патентна класифікація.
4. Патентний пошук.
5. Бібліографічні покажчики пошуку науково-технічної інформації.
6. Пріоритет заявки на винахід.

Література: основна [3, 14, 19]; додаткова [11, 20, 23].

Лекція 6 ЕКСПЕРТИЗА ЗАЯВКИ НА ВИНАХІД

План

1. Система експертизи розгляду заявок на винаходи.
2. Етапи проведення експертизи.

Експертиза заявки на винахід проводиться Установою відповідно до Закону і встановлених на його основі правил.

В Україні встановлена система так званої «відстроченої» експертизи розгляду заявок на видачу патентів на винаходи. Суть цієї системи полягає в тому, що діловодство за заявкою складається з двох етапів:

- експертизи за формальними ознаками, що закінчується публікацією відомостей про заявки на винаходи, які прийняті до розгляду, в офіційному бюлетені Установи «Промислова власність»;
- експертизи заявленого винаходу по суті.

Експертизу заявки на винахід за формальними ознаками ще називають попередньою. Вона проводиться без спеціального клопотання заявника протягом двох місяців від дати подання заявки до Установи.

У ході проведення такої експертизи перевіряється наявність необхідних документів і дотримання встановлених вимог до їхнього оформлення. Розглядається питання щодо відповідності заявленого об'єкта умовам надання правової охорони.

На етапі експертизи за формальними ознаками заявка на винахід або КМ може бути відхилена за таких причин:

- винахід (КМ) не відповідає умовам надання правової охорони;
- заявник винаходу (КМ) вчасно не подав відповідь на запит експертизи (згідно з Законом цей строк складає два місяці від дати одержання заявником повідомлення Установи);
- матеріали, надіслані заявником винаходу (КМ) у відповідь на запит Установи, не містять необхідних виправлень і уточнень;
- додаткові або виправлені матеріали, а також мотивоване клопотання про продовження строку відповіді, надійшли пізніше двох місяців від дати одержання заявником винаходу (КМ) повідомлення Установи;
- прийнято рішення про можливість проведення експертизи по суті для винаходу, а клопотання щодо її проведення не подано протягом трьох років від дати подання заявки.

Якщо заявка на винахід (КМ) пройшла експертизу за формальними ознаками, заявнику надсилається повідомлення.

Якщо Установа приймає рішення щодо відхилення заявки на винахід (КМ), то повідомлення про це надсилається заявнику.

Якщо заявка на винахід пройшла експертизу за формальними ознаками, заявнику надсилається повідомлення про можливість проведення експертизи заявки на винахід по суті.

У будь-який час до дати одержання рішення про видачу патенту заявник має право відкликати заявку на винахід (КМ).

За клопотанням заявника або будь-якої іншої зацікавленої особи проводиться експертиза заявки на винахід по суті. Заявник може подати таке клопотання протягом трьох років від дати подання заявки до Установи. Будь-яка зацікавлена особа може подати клопотання про проведення експертизи по суті після публікації відомостей про заявку, яка прийнята до розгляду, в офіційному бюлетені, але не пізніше трьох років від дати її подання. До клопотання додається документ про сплату збору за проведення експертизи по суті.

Експертиза заявки на винахід по суті включає такі етапи:

- перевірка формули винаходу;
- перевірка винаходу на відповідність умовам патентоспроможності.

Установа може вимагати від заявника додаткові матеріали, без яких проведення експертизи по суті неможливе, і за цих обставин заявник повинен подати їх протягом двох місяців від дати одержання відповідного запиту.

Якщо експертиза визнає, що додаткові матеріали виходять за межі розкритої у поданій заявці суті винаходу, вони не враховуються.

Якщо за результатами експертизи буде встановлено, що заявлений винахід відповідає умовам патентоспроможності, Установа виносить рішення про видачу патенту, котре надсилається заявнику. У іншому випадку Установа виносить рішення про відмову у видачі патенту і заявнику надсилається рішення про відхилення заявки.

На підставі рішення про видачу патенту на винахід та за наявності документа про сплату збору Установа публікує в офіційному бюлетені відомості про видачу патенту.

Запитання для самоконтролю

1. Система експертизи розгляду заявок на винаходи.
2. Етапи проведення експертизи.
3. Причини відхилення заявки на винахід.

Література: основна [3, 7, 19, 23]; додаткова [20, 22, 23].

Лекція 7

ІНОЗЕМНЕ ПАТЕНТУВАННЯ ВИНАХОДІВ І КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ

План

1. Процедура патентування винаходів і КМ у інших державах.
2. Іноземна правова охорона винаходів.

В умовах входження України до світового економічного простору інтенсивно змінюється характер відносин, пов'язаних з інтелектуальною власністю. Зокрема, якщо раніше у нас права на результати інтелектуальної діяльності членів суспільства мала держава з усіма наслідками, що з цього

витає, то тепер в Україні їхнім власником став справжній автор, який і має опікуватись щодо правової охорони і використання свого «дитя» на ринку.

Світова практика охорони прав об'єктів інтелектуальної, зокрема, промислової власності, збудована на приватному інтересі вселяє надію на їхнє раціональне використання. Термін «патент» сьогодні асоціюється з виключними правами на об'єкт промислової власності, який діє в межах певної країни. У виробничій сфері – виключне право на виробництво запатентованого об'єкта, а для торгівлі – на введення його у комерційний оборот. Тобто узагальнюючи, основну мету правової охорони винаходів і КМ можна сформулювати як захист від несанкціонованого доступу до матеріальної вигоди від їхнього використання. Однак ми вже згадували, що патент має чітко визначені національні границі і на території інших держав не захищає свого власника, але торгівля, як знають усі, не відає обмежень і кордонів. Тому і був введений світовий інститут патентування винаходів та КМ у інших країнах, щоб була можливість захищати інтереси їхніх власників у всьому світі.

Процедура патентування винаходів і КМ у інших державах проводиться їхніми власниками з певною метою. По-перше, захистити свої інтереси при експортуванні продукції. По-друге, захистити їх на чужих територіях як об'єкт власних науково-технічних досягнень. По-третє, для захоплення нових і розширення існуючих ринків збуту своєї продукції. І, нарешті, для всебічного сприяння міжнародному співробітництву в науково-технічній, промисловій, комерційній сферах тощо. Останнє стосується спільних підприємств, міжнародного науково-технічного співробітництва тощо.

Патентуванню об'єктів передують копітка і цілеспрямована робота по глибокому вивченню ринку товару, вибору країн патентування, прогнозуванню можливих майбутніх збитків і прибутків, джерел фінансування, потрібних для проведення патентування, рекламних компаній тощо.

Особливої актуальності сьогодні набувають питання охорони інтелектуальної власності, створеної під час міжнародного науково-технічного співробітництва та роботи спільних підприємств. Правовою основою для такого регулювання мають бути конкретні договори, розроблені з урахуванням підписаних Україною міжнародних угод щодо науково-технічного співробітництва. Однак основна стратегія одержання охорони має базуватися на «трьох китах»:

- функціональному – видом правової охорони на певний об'єкт (винахід, КМ, ноу-хау тощо), строки та систему патентування, яку доцільно використовувати;
- географічному – вибором країн, де доцільно дістати правову охорону об'єкта;
- фінансовому – пошуку коштів для проведення заходів із патентування (сплата мита, підтримання чинності патенту тощо).

Вибір виду правової охорони, у свою чергу, залежить від:

- об'єкта правової охорони;
- особливостей національного законодавства країн патентування.

Треба зважати, що не в усіх державах КМ підлягають правовій охороні. Однак усе ж існує велика кількість країн, де вони охороняються (Австрія, Болгарія, Бразилія, Венесуела, В'єтнам, Іспанія, Італія, Китай, Корея, Німеччина, Об'єднані Арабські Емірати, Перу, Польща, Португалія, Сомалі, Тайвань, Уругвай, Угорщина, Філіппіни, Фінляндія, Чехія, Чилі, Югославія, Японія, а також пострадянські держави, окрім Грузії).

Також при патентуванні об'єктів варто враховувати, що вибравши як об'єкт КМ, заявник, як правило, витратить менше коштів і часу. Крім того, до питання захисту власних інтересів можна підходити комплексно. Це особливо важливо при експортних поставках і продажі ліцензії. У таких випадках, як правило, намагаються максимально захистити власний продукт. Тому, окрім самого об'єкта, реєструють, наприклад, ще й товарний знак, дизайн виробу захищають патентом на промисловий зразок тощо.

Щодо системи патентування, то тут заявник власне має сам її обирати. Як правило, ці роботи виконуються за допомогою патентних повірених, акредитованих у державі патентування. Якщо потрібно запатентувати винахід або КМ лише в декількох державах, то доцільно подати заявки до патентних відомств у кожній із цих держав. Цей шлях не найкращий, бо пов'язаний із значними збитками в коштах і часі. Адже слід оплачувати послуги патентних повірених у кожній із цих країн. Однак крім традиційної схеми, існують і інші процедури. Наприклад, заявки можна подати згідно з:

- Договором про патентну кооперацію (РСТ);
- вимогами Європейської патентної конвенції (ЄПК).

Згідно з першим варіантом – подачею заявки у відповідності до Договору РСТ, передбачається наявність двох фаз: міжнародної та національної.

Міжнародна фаза включає: подання міжнародної заявки, проведення пошуку та міжнародну публікацію. Крім того, за бажанням заявника може додатково проводитись попередня міжнародна експертиза заявки. Національна фаза – це процедура розгляду міжнародних заявок національними патентними установами країн, де проводиться патентування.

До недоліків цієї системи слід віднести відносно високу вартість послуг, а також неможливість змінити середньоскладений список країн патентування в процесі роботи над проектом, що на практиці трапляється досить часто. Тому нею доцільно користуватися лише при необхідності патентування об'єкта не менше ніж у чотирьох-п'яти країнах. Це дозволяє, як показує досвід провідних фірм світу, знизити витрати порівняно з традиційною схемою патентування.

Патентування за процедурою ЄПК дозволяє отримати патент, який буде чинним на територіях країн, указаних у заяві. Процедура патентування за цією схемою не з дешевих і може порівнюватись хіба що з вартістю 4...5 окремих охоронних документів. Однак вона має і свої переваги. Згідно з вимогами ЄПК, подається лише одна заявка, однією мовою, і через одного патентного повіреного, а патентна грамота одночасно захищає об'єкт у декількох країнах-учасниках ЄПК.

Крім згаданих, процедура патентування може також проводитись за системами, що передбачаються іншими регіональними угодами, наприклад, Євразійською патентною конвенцією, Африканською організацією інтелектуальної власності тощо.

Отже, треба зважати, що процедура патентування об'єктів промислової власності в іноземних державах є досить складною і вимагає значних коштів. Тому рішення про його проведення варто приймати лише на підставі проведення глибокого й усебічного аналізу ринку, власних можливостей і звичайно серйозних підстав. Серед останніх вирішальним може бути гарантія експортних поставок продукції або продаж ліцензії.

Запитання для самоконтролю

1. Процедура патентування винаходів і КМ у інших державах.
2. Іноземна правова охорона винаходів.
3. Міжнародна та національна фази подачі заявок на винахід.
4. Патентування за процедурою ЄПК.

Література: основна [6, 24]; додаткова [21, 23].

Лекція 8

ПРАВОВА ОХОРОНА ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ

План

1. Поняття промислових зразків.
2. Умови надання правової охорони промисловому зразку.

Правова охорона промислових зразків тісно пов'язана з індустріалізацією промисловості та виникненням технологій масового виробництва. Уже в кінці XVII ст. у провідних європейських державах майже одночасно з'явилися закони, що надавали правову охорону виробам текстильної промисловості та їхньому художньому оформленню. Поступово правовий захист естетичного оформлення промислової продукції розповсюдився і на інші її види. Сьогодні під промисловим зразком розуміють результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання, а саме: у тій її частині, яка візуально проявляється у зовнішньому вигляді виробу і характеризує його декоративне та естетичне вирішення, що в міжнародній практиці називається англійським словом «дизайн».

Головна цінність дизайнерських рішень виробів масового виробництва у тому, що вони поліпшують продаж останніх. Загальновідомо, що ринок характеризується гострою конкуренцією між виробниками аналогічних товарів, і не останню роль у цьому відіграє їхній зовнішній вигляд. Тож дуже часто саме дизайнерські рішення виробів є вирішальним фактором у боротьбі за покупця. Перевага, яку віддає виробник тому чи іншому малюнку або кольору тканини, тій або іншій формі посуду тощо, обумовлена прагненням задовольнити вибагливі та різноманітні смаки покупців.

Промисловий зразок є одним з об'єктів промислової власності, якому в Україні згідно Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-XII від 15.12.1993 р. із змінами і доповненнями, внесеними Законами України № 2188-III від 21.12.2000 р. та № 2921-III від 10.01.2002 р. надається правова охорона.

Відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на промисловий зразок в Україні, регулюються цим Законом, а також міжнародними договорами, учасницею яких є Україна. Так, на сьогодні Україною підписано Паризьку конвенцію про охорону промислової власності, Гаазьку угоду про міжнародне депонування промислових зразків та інші документи.

Право на промисловий зразок охороняється державою і засвідчується патентом. Патент видається під відповідальність його власника без гарантії його чинності.

Строк дії патенту на промисловий зразок становить 10 років від дати подання заявки до Укрпатенту (Державне підприємство «Український інститут промислової власності» Міністерства освіти і науки України). Він може бути продовжений установою, за поданням клопотання власника, але не більш ніж на 5 років.

Права, що випливають з патенту на промисловий зразок, діють від дати публікації відомостей в офіційному бюлетені Установи «Промислова власність» про його видачу.

Патент України на промисловий зразок діє тільки на території України.

Умови надання правової охорони промислового зразку. Правова охорона в Україні надається промислового зразку, який не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоспроможності.

Об'єктом промислового зразка, якому надається правова охорона, може бути форма, малюнок чи розфарбування або поєднання кольорів, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення його естетичних та ергономічних потреб.

Це дозволяє трактувати об'єкт правової охорони промислового зразка не у вигляді будови виробу або продукту, а як зображення, яке застосовується або відтворюється в таких виробках або продуктах.

Промисловий зразок є орнаментальним (декоративним) аспектом виробу, який диктується виключно його призначенням.

Промислові зразки можуть бути об'ємними (моделі), площинними (малюнки) або комбінованими.

- *Об'ємні* промислові зразки являють собою композицію, в основі якої покладена розвинута об'ємно-просторова структура (наприклад, зовнішній вигляд меблів, сільськогосподарської машини, люстри тощо).
- *Площинні* промислові зразки являють собою композицію, в основі якої покладене двомірне лінійно-графічне співвідношення елементів, яке не може бути сприйняте візуально як об'ємне (конфігурація, орнамент), наприклад, зовнішній вигляд килима, хустки, тканини тощо.

- *Комбіновані* промислові зразки характеризуються загальними ознаками, що властиві об'ємним і площинним зразкам (наприклад, зовнішній вигляд інформаційного табло, виставочної конструкції (композиції), посуду, на якому зображено малюнок, взуття, будівельної оздоблювальної плити, друкарські шрифти тощо).

Не можуть одержати правову охорону в Україні:

- об'єкти архітектури, крім малих архітектурних форм (телефонних будок, кіосків, палаток), промислові, гідротехнічні та інші стаціонарні споруди;
- друкована продукція як така (зміст текстової частини друкованої продукції не патентується. Однак конфігурація шрифту може бути об'єктом охорони);
- об'єкти нестійкої форми, що відтворюються з рідких, газоподібних, сипких або подібних до них речовин тощо.

Такі об'єкти, в основному, призначені для використання в фонтанах, атракціонах та інших об'єктах садово-паркових і видовищно-масових споруд. Естетичне враження від використання таких рішень обумовлене гідродинамічними, кольорооптичними, світлодинамічними і кінематичними ефектами. Візуально зафіксувати й адекватно відтворити новий зовнішній вид виробу, що виникає від його використання, не просто. Естетична цінність таких рішень полягає саме у його унікальності.

Обсяг правової охорони, що надається патентом, визначається сукупністю суттєвих ознак промислового зразка, зображених на фотографіях виробу (макета, малюнка). Тлумачення ознак має проводитись тільки в межах опису промислового зразка. Наведемо деякі визначення.

- Макет – це просторове відтворення виробу в умовному матеріалі, який дає найповніше уявлення про зовнішній вигляд виробу.
- Малюнок – це зображення виробу, яке виконується за допомогою графічних засобів.
- Фотографія – це документ, який містить основну інформацію про промисловий зразок і дозволяє визначити обсяг його правової охорони.

Фотографія повинна давати повне, детальне уявлення про зовнішній вигляд виробу, яке дає змогу виявити його суттєві ознаки. Однак фотографія загального вигляду може і не відображати усі суттєві ознаки, якщо неправильно вибрані ракурс, фон чи присутні білки, тіні, сторонні предмети тощо.

Запитання для самоконтролю

1. Поняття промислових зразків.
2. Види промислових зразків.
3. Умови надання правової охорони промислового зразку.
4. Ознаки промислових зразків.

Література: основна [15, 21, 25]; додаткова [10, 18].

Лекція 9

УМОВИ ПАТЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ЗРАЗКА

План

1. Патентоспроможність промислових зразків.
2. Право на одержання патенту на промисловий зразок.

Згідно із законодавством, промисловий зразок буде відповідати умовам патентоспроможності, якщо він є новим і промислово придатним.

У тексті Закону промисловий зразок визнається новим, якщо сукупність його суттєвих ознак не стала загальнодоступною у світі до дати подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету.

Несуттєві ознаки не впливають на формування зорового образу об'єкта. Звичайно, поділ ознак за суттєвістю досить умовний. Залежно від характеру об'єкта, мети дизайнерського рішення тощо одні й ті самі ознаки можуть вважатися суттєвими або ні.

Як правило, суттєві ознаки промислового зразка в сукупності розташовуються у певній послідовності:

- образне рішення об'єкта;
- склад і кількість основних композиційних елементів;
- форма виробу чи (і) його частини (об'ємна характеристика, обрис, силует);
- взаємне розміщення елементів (композиційне або компоувальне рішення);
- пластичне рішення об'єкта або його елементів;
- колористичне рішення;
- декоративне рішення;
- матеріал.

Пояснити термін «промислова придатність промислового зразка» в принципі не складно. Якщо певний об'єкт не можна відтворити промисловим способом, тобто його неможливо тиражувати за допомогою технологій масового виробництва, то такий виріб, скоріше за все, є витвором мистецтва і підпадає під охорону, як об'єкт авторського права.

Крім того, у процесі встановлення новизни промислового зразка береться до уваги зміст усіх заявок, які раніше надійшли до Установи.

Промисловий зразок, на який вимагається правова охорона, повинен бути новим по відношенню до інших зразків, створених у всіх інших частинах світу, причому без будь-якого обмеження у часі і методів розкриття. Як відомо, для цього застосовуються будь-які доступні візуальні або словесні засоби.

Однак, що це за правило, якщо воно не має винятків. Тому передбачено виняток або спеціальний випадок розкриття інформації, який не впливає на новизну промислового зразка.

По-перше, якщо таке розкриття відбувається протягом визначеного періоду часу – шести місяців до дати подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету.

По-друге, виняток стосується розкриття промислового зразка:

- власником на офіційних або офіційно визнаних виставках;
- власником під час проведення експериментів, подання в друкованих виданнях або у працях наукових конференцій;
- без дозволу власника шляхом недобросовісного використання, порушення конфіденційності тощо.

Право на одержання патенту на промисловий зразок. Право на одержання патенту на промисловий зразок мають громадяни чи юридичні особи України або іноземних держав та їхні правонаступники. Зокрема, право на одержання патенту на промисловий зразок мають:

- автор або його правонаступник;
- роботодавець автора або його правонаступник.

Автором результату творчої праці у галузі художнього конструювання, тобто промислового зразка, завжди буде вважатися фізична особа незалежно від її віку. Це може бути громадянин України, іноземна особа, особа без громадянства.

Власником патенту на промисловий зразок можуть бути громадяни, юридичні особи України або іноземних держав та їхні правонаступники. Автором промислового зразка може бути тільки фізична особа або особи. Юридична особа може бути тільки власником патенту на промисловий зразок і ні за яких умов чи обставин не може визнаватися його автором.

Право на одержання патенту має як автор, так і його правонаступники – будь-які громадяни та юридичні особи, яким автор передав право на результати творчої праці. Такими правонаступниками можуть бути спадкоємці або інші особи, до яких право авторів переходить за договором або за заповітом.

Автору промислового зразка належить право авторства, котре є невідчужуваним особистим правом і охороняється безстроково.

Відносини між авторами визначаються угодою між ними.

Зупинимось ще на деяких аспектах авторського права стосовно патентів на промисловий зразок, що лишній раз доводить тісний зв'язок між ними.

При переході права автора на одержання патенту до інших осіб у всіх випадках за автором залишаються його особисті немайнові права. правонаступництво повинно бути засвідчено відповідним документом.

Особисті немайнові права – це право авторства, право на ім'я (спеціальну назву), право на подання заявки на одержання патенту на промисловий зразок.

Авторів, які створили промисловий зразок спільною творчою працею, називають співавторами. Співавтори мають рівні права на одержання патенту, якщо інше не передбачене угодою між ними. Співавторство має місце лише тоді, коли воно набуває творчого характеру. Надання технічної допомоги автору іншими особами не є співавторством (наприклад, консультації, здійснення розрахунків, виготовлення моделей, креслярські роботи тощо).

Склад авторів може бути змінений Установою за спільним клопотанням осіб, зазначених у заявці як автори, та особою (особами), яку (яких) пропонується включити або вилучити із числа авторів.

Відносини між авторами визначаються угодою між ними. При переході майнового права автора на одержання патенту до інших осіб у всіх випадках за автором залишаються його особисті немайнові права. правонаступництво повинно бути засвідчене відповідним документом.

Право на одержання патенту має роботодавець або його правонаступник, якщо промисловий зразок створено у зв'язку з виконанням службових обов'язків або конкретного завдання, яке одержано робітником від роботодавця.

До обов'язків автора промислового зразка входить інформування свого роботодавця у вигляді письмового повідомлення про досягнутий ним результат творчої праці з описом, що розкриває суть промислового зразка настільки ясно і повно, що робить можливим його використання.

Роботодавець зобов'язаний укласти письмовий договір з автором промислового зразка про винагороду і за його умовами видати йому винагороду відповідно до економічної цінності об'єкта промислового зразка та іншої вигоди, одержаної роботодавцем від промислового зразка.

Спори між автором та його роботодавцем щодо умов одержання винагороди та її розміру розв'язуються у судовому порядку.

Право на одержання патенту переходить до автора, якщо протягом чотирьох місяців від дати одержання повідомлення про створений ним промисловий зразок роботодавець не подасть заявки до Установи.

Право на одержання патенту на промисловий зразок, створений роздільною працею, належить заявнику, заявка якого була подана раніше до Установи або, якщо заявлено пріоритет за умови, що вказана заявка не вважається відкликаною, не відкликана або не відхилена.

Запитання для самоконтролю

1. Патентоспроможність промислових зразків.
2. Суттєві ознаки промислового зразка.
3. Пояснити термін «промислова придатність промислового зразка».
4. Право на одержання патенту на промисловий зразок.
5. Права авторів на промисловий зразок.

Література: основна [15, 25]; додаткова [10, 18, 21].

Лекція 10

ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ ЗАЯВКИ НА ПРОМИСЛОВИЙ ЗРАЗОК

План

1. Правила розгляду заявки на промисловий зразок.
2. Зміст заявки на промисловий зразок.

Охорона прав на промисловий зразок не надається автоматично. Для її отримання особа, яка бажає одержати патент і має на це право, повинна подати

до Установи правильно оформлену заявку на видачу патенту на промисловий зразок.

Заявку складають відповідно до Правил розгляду заявки на промисловий зразок, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України № 110 від 18.02.2002 р.

За подання заявки та видачу патенту, підтримання його чинності, продовження строку дії патенту тощо сплачуються збори. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 543 від 22.05.2001 р., заявник за подання заявки на промисловий зразок сплачує збір у розмірі 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Сума збору, яку необхідно сплатити за подання заявки на видачу патенту на промисловий зразок, залежить від кількості заявлених варіантів. Якщо заявка на промисловий зразок містить від 2 до 10 варіантів, необхідно буде додатково за кожний варіант сплатити збір у розмірі 0,1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Заявка – це сукупність документів, необхідних для видачі патенту.

Заявка повинна розкривати суть промислового зразка досить ясно і повно, щоб його зміг здійснити фахівець у відповідній галузі.

Заявник – це громадянин або юридична особа, яка подала заявку на видачу патенту на промисловий зразок.

- Право на подання заявки має автор, роботодавець або їхній правонаступник.
- За дорученням заявника заявку може бути подано через представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного).
- Іноземні особи та особи без громадянства мають рівні з особами України права, передбачені Законом та відповідно до міжнародних договорів чи на основі принципу взаємності.
- Іноземні особи та інші особи, що проживають чи мають постійне місцеперебування поза межами України, повинні подавати заявку через патентного повіреного України.

Заявка має містити:

- заяву про видачу патенту з обов'язковим зазначенням прізвища автора (співавторів), заявника (заявників), а також їхні адреси;
- комплект фотографій з зображенням виробу (його макета, малюнка), що дають повне уявлення про зовнішній вигляд виробу;
- опис промислового зразка;
- креслення, схему, карту (якщо необхідно);
- документ, що підтверджує сплату збору за подання заявки;
- інші документи, що додаються до заявки. Заявка складається українською мовою.

Заявка має стосуватися тільки одного промислового зразка, але може одночасно містити і його варіанти. Поняття «один промисловий зразок» застосовується як до одного виробу, так і до комплекту, певного набору виробів, наприклад, меблевий гарнітур, сервіз тощо.

Один виріб – цілий виріб, наприклад, автомобіль або його частина, наприклад, бампер, фара, малюнок протектора.

Частину виробу може бути заявлено, якщо вона може виконувати самостійну функцію, має завершену композицію, призначена для застосування і може бути використана в цілому ряді виробів.

Варіантами промислового зразка може бути зовнішній вигляд виробів, які належать: до однієї функціональної групи; до одного класу Міжнародної класифікації промислових зразків (МКПЗ); подібні за сукупністю ознак і мають відмінності в несуттєвих ознаках; які сприймаються візуально, як, наприклад, декілька стільців, що відрізняються один від одного фактурою, кольором декоративної оббивки тканини тощо.

МКПЗ була вперше запроваджена у жовтні 1968 р. після підписання країнами – учасницями Паризької конвенції з охорони промислової власності відповідної угоди, що відбулося на Дипломатичній конференції у м. Локарно (Швейцарія). У світовій практиці ця угода більше відома як Локарнська угода. Сьогодні діє вже сьома редакція МКПЗ. Узагалі ідея міжнародної реєстрації промислових зразків не нова. Уперше її висловили ще 1911 р. під час проведення Вашингтонської дипломатичної конференції.

Структура МКПЗ постійно вдосконалюється. На сьогодні перелік класів становить 31 конкретизовану позицію (наприклад, клас 1 – харчі, клас 17 – музичні інструменти тощо). Та ще додатково введений клас 99 – різне. До цього класу віднесено всі інші види виробів, які не ввійшли до решти розділів 31 класу, що становить суттєву зручність. Адже, поки певний вид виробів не сформовано, його все ж можна заявляти.

У 1997 р. Установою вперше в Україні було видано українською мовою покажчик МКПЗ. Україномовний варіант МКПЗ є перекладом з англійського автентичного тексту Локарнської класифікації. Він складається з тексту Локарнської угоди, та інших міжнародних нормативних документів стосовно промислових зразків; переліку класів; алфавітного переліку назв зразків та переліку назв зразків за класами.

Запитання для самоконтролю

1. Правила розгляду заявки на промисловий зразок.
2. Хто може подавати заявку на промисловий зразок.
3. Зміст заявки на промисловий зразок.
4. Міжнародна класифікація промислових зразків.

Література: основна [7, 15, 25]; додаткова [10, 18, 21].

Лекція 11

ПОРЯДОК ПОДАННЯ ЗАЯВКИ НА ПРОМИСЛОВИЙ ЗРАЗОК

План

1. Вимоги до заявок на промисловий зразок.

2. Порядок проведення експертизи заявок на промисловий зразок.

Для встановлення дати подання заявки Установа перевіряє відповідність матеріалів заявки встановленим вимогам. Заявка відповідає цим вимогам, якщо вона містить, принаймні, такі матеріали:

- клопотання у довільній формі про видачу патенту, викладене українською мовою;
- відомості про заявника та його адресу, викладені українською мовою;
- зображення виробу, що дає уявлення про його зовнішній вигляд;
- частину, яка зовнішньо нагадує опис промислового зразка, викладену українською або іншою мовою.

Пріоритет заявки або просто пріоритет – це першість у поданні заявки.

Датою пріоритету вважається дата подання заявки до Установи чи відповідного органу держави – учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності, за якою заявлено пріоритет.

Якщо заявка на видачу патенту на промисловий зразок була подана спочатку в будь-якій іншій державі – учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності або показана на офіційних або офіційно визнаних виставках у цих же країнах, то заявник може скористатися правом пріоритету.

Це означає, що протягом шести місяців від цих дат заявник може подати заявку в Україні або будь-якій іншій державі – учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності із збереженням дати попередньо поданої заявки або дати початку проведення виставки.

Для того, щоб визначити, чи можливо на промисловий зразок, що заявляється, видати патент, експертний орган Установи проводить експертизу на відповідність вимогам, викладеним у Законі України «Про охорону прав на промислові зразки» та у Правилах розгляду заявки на промисловий зразок. В Україні, як і в більшості держав, система експертизи передбачає формальну експертизу заявки на промисловий зразок.

Мета формальної експертизи:

- установити дату подання заявки;
- перевірити належність промислового зразка, що заявляється, до об'єктів, яким надається правова охорона;
- установити дату пріоритету;
- перевірити відповідність промислового зразка, що заявляється, вимозі єдності;
- перевірити правильність оформлення всіх документів, що входять до складу заявки, на відповідність вимогам Правил.

З метою виключення видачі охоронного документа на тотожний промисловий зразок під час проведення експертизи заявки на промисловий зразок здійснюється перегляд усіх заявок на промисловий зразок, які надійшли до Установи до дати подання заявки, що розглядається.

Заявник має право з власної ініціативи за клопотанням (до дати одержання рішення про видачу патенту або про відхилення заявки) вносити до заявки

виправлення і уточнення та надавати додаткові матеріали. До клопотання обов'язково має додаватися документ про сплату збору в розмірі 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Крім того, заявник має право ознайомитися з усіма матеріалами, зазначеними в запиті або рішенні Установи. Копії патентних матеріалів, на вимогу заявника, мають бути надіслані йому Установою протягом одного місяця.

За результатами експертизи виносяться рішення про видачу патенту або рішення про відхилення заявки.

Якщо заявка відповідає встановленим вимогам і документ про сплату збору за подання заявки оформлений правильно, Установа надсилає заявнику рішення про видачу патенту.

Заявляння для самоконтролю

1. Вимоги до заявок на промисловий зразок.
2. Порядок проведення експертизи заявок на промисловий зразок.
3. Мета формальної експертизи.

Література: основна [7, 15, 25]; додаткова [10, 18, 21].

Лекція 12

ПЕРЕДАЧА ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

План

1. Право інтелектуальної власності.
2. Порядок передачі прав на інтелектуальну власність.

Історія і сучасність неупереджено свідчать, що факт надання авторам об'єктів інтелектуальної власності юридичних прав, які захищають їхні майнові інтереси, безумовно, відігравав і постійно відіграє важливу роль у розвитку людства. Використання приватної зацікавленості на тлі конкурентної боротьби, що особливо загострилася у останні роки, сьогодні є оптимальним вирішенням проблеми подальшого зростання добробуту і рівня життя цивілізації. У передових країнах будь-який законодавчий акт у сфері інтелектуальної власності у першу чергу спрямований на захист прав власника, що надаються йому відповідним охоронним документом. Законодавчо закріплюючи за автором та його правонаступником виключні права, держава одночасно приймає на себе зобов'язання із забезпечення їх виконання. При цьому виключні права власників об'єктів інтелектуальної власності дозволяють проводити певні дії, що посилюють їхню особисту зацікавленість у зиску від їх використання. Наприклад, власник може передавати свої виключні права на об'єкт інтелектуальної власності, які йому належать, будь-якій іншій особі, у визначений законодавством спосіб.

Досвід Світової організації торгівлі яскраво засвідчив потребу гнучкого регулювання правових відносин у царині інтелектуальної власності. З метою

всєбічного стимулювання використання технічних новинок, створення нових літературних творів тощо держави мають створювати максимально сприятливі економічні умови для їхніх творців. Одним з визначальних чинників цього процесу є можливість передачі економічних прав, що надаються власникам об'єктів інтелектуальної власності в інші руки.

Це одночасно сприяє матеріальній зацікавленості авторів і стимулює їх до подальших творчих пошуків. Для виробників, що перебувають у ринкових умовах, – це надійний шлях до впровадження технічних і технологічних новинок, які дозволяють збільшувати їхні прибутки від продажу нової, удосконаленої продукції. Поряд із цим виграє і пересічний споживач, котрий постійно одержує товари поліпшеної якості, з розширеними функціональними можливостями, підвищеною надійністю, а також споживаючи нові твори мистецтва, літератури тощо. Причому, на практиці, передача прав проводиться як у повному обсязі, так і частково. Порядок передачі виключних прав регулюється відповідним законодавством певної країни, де така передача відбувається. Однак тут ідеться лише про виключні економічні права на об'єкти інтелектуальної власності.

Різні об'єкти можуть бути відчужені у будь-який спосіб, наприклад, продажем, даруванням тощо. Правовою формою передачі права є договір про передачу права власності на певний об'єкт інтелектуальної власності. Такий договір засвідчує передачу власником своїх майнових прав будь-якій іншій фізичній чи юридичній особі. Можливість такої передачі впливає з виключного права власника певного об'єкта інтелектуальної власності. Тобто цим положенням охоплюються всі об'єкти промислової власності, а також авторського права і суміжних прав. При цьому особа, яка дістала права на об'єкт інтелектуальної власності у результаті вищезазначених дій, стає правонаступником попереднього власника. Виключні економічні права попереднього власника відповідно скасовуються, якщо договором про уступку цих прав обумовлено їхню передачу в повному обсязі, або обмежуються, чи виникають інші юридичні колізії. Усі особливості передачі прав обов'язково мають обумовлюватися у договорі, що складається письмово, і обов'язково підписується обома сторонами.

Варто пам'ятати, що будь-який об'єкт інтелектуальної власності є таким самим товаром, як і будівлі, технологічне устаткування, автомобілі або продукти харчування. Крім того, необхідно враховувати, що кожен з об'єктів інтелектуальної власності має свій життєвий цикл. Відомо, що дія майнових прав на ці об'єкти обмежена певним терміном. Авторські права діють протягом усього життя автора і 70 років по його смерті. Дія суміжних прав обмежується 50 роками з моменту першого оприлюднення твору. Для патентів цикл відраховується від дати подачі заявки і становить: на винахід – 20 років, на КМ – 10 років, для деклараційного патенту на винахід – 6 років, для промислового зразка – 10 років і може бути продовжена, але не більше, ніж на 5 років. Для свідоцтва на товарний знак – 10 років від дати подачі заявки і також може продовжуватись. Таке продовження щоразу відбувається на 10 років.

Безперечно, що продовження терміну дії охоронного документа відбувається не автоматично. Воно вимагає клопотання з боку власника до відповідної Установи тієї країни або до тих міждержавних об'єднань, де був зареєстрований відповідний об'єкт. Крім того, такі дії зазвичай супроводжуються сплатою певного мита. Звідси випливає, що об'єкти інтелектуальної власності, як і дівиця, не повинні засиджуватись. Адже ці об'єкти представляють певний комерційний інтерес тільки протягом свого життєвого циклу. І очевидно, що чим менше часу залишається до кінця дії правової охорони об'єкта, тим менше рентабельність операції з передачі цих прав.

На будь-який об'єкт інтелектуальної власності можуть передаватися тільки майнові права (виключні економічні права), особисті, не-майнові права (так звані права авторства) ніколи не передаються і не успадковуються і охороняються довічно.

Як правило, існує три шляхи, якими може піти автор або його правонаступники, щоб донести твір до уваги споживачів, винахід до виробництва тощо. Він може продати твір або винахід, яким володіє, або продати ліцензію на його використання, чи передати свої виключні права на основі договору про передачу права власності на певний об'єкт інтелектуальної власності. Звичайно, це не є обов'язковим. Автор може і сам продукувати власний винахід або видавати роман тощо, наприклад, створивши для цього товариство з обмеженою відповідальністю.

Питання продажу об'єктів інтелектуальної власності, у принципі, ніби зрозуміло. Хоча ці дії і не є такими простими, як може здатися на перший погляд. Вони вимагають надзвичайно серйозної підготовки, а також зваженого підходу до вибору потенційного покупця, часу продажу тощо. У цьому випадку автор або його правонаступник чи спадкоємець, як правило, виходять із власних економічних інтересів. Вони можуть продати свої виключні майнові права на об'єкт, яким володіють (винахід, музичний чи художній твір тощо) іншій фізичній або юридичній особі. За автором залишається лише право на авторське ім'я, яке ніколи не підлягає відчуженню. Ілюстрацією до сказаного може послужити, наприклад, будь-яка книга, де на титульній сторінці вказано ім'я автора твору, а знак авторського права © стоїть проти назви видавництва, яке видало даний твір. Це означає, що автор продав або передав у якийсь інший спосіб свої виключні майнові права на власний твір видавництву. І тепер воно опікується долею цього твору, його розповсюдженням тощо. А за автором збереглось право на авторське ім'я та одержання відповідної винагороди, розмір якої обумовлюється в угоді між автором і видавництвом.

Варто пам'ятати, що при передачі (відчуженні) прав власності на об'єкт інтелектуальної власності шляхом їх продажу, колишній власник не може залишити за собою будь-якого права на його використання чи встановлювати будь-які строкові або територіальні обмеження прав, що повністю переходять до правонаступника. Тому приймати рішення про продаж власних прав треба дуже обачно, попередньо зваживши всі можливі наслідки такого кроку, порадившись із фахівцями юристами тощо. Адже існують і інші види поступки майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Запитання для самоконтролю

1. Право інтелектуальної власності.
2. Правові відносини у сфері інтелектуальної власності.
3. Об'єкт інтелектуальної власності як товар.
4. Порядок передачі прав на інтелектуальну власність.
5. Продаж об'єктів інтелектуальної власності.

Література: основна [4, 7, 15, 23]; додаткова [9, 21].

Лекція 13

ПЕРЕДАЧА ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

План

1. Ліцензійна процедура передачі прав промислової власності.
2. Порядок передачі прав на промислову власність.

Одним із найбільш розповсюджених видів передачі прав власності на об'єкти промислової власності є так звана ліцензійна процедура.

Ліцензії бувають добровільними і примусовими. Добровільна ліцензія має місце, коли власник з власної волі передає свої майнові права іншій фізичній або юридичній особі. Примусова ліцензія застосовується, як правило, у дуже обмежених випадках, і неодмінно супроводжується обов'язковою виплатою грошової компенсації автору. Слід бути свідомим того, що на практиці примусова ліцензія є певним обмеженням прав власника. Тому порядок її надання регулюється законодавством і може реалізовуватися тільки двома шляхами: адміністративним або судовим.

Адміністративний порядок застосовується, якщо цього вимагає суспільна зацікавленість або інтереси національної безпеки країни. Тоді Кабінет Міністрів України має право, без згоди власника, передати право на використання об'єкта промислової власності будь-якій іншій юридичній особі. Передача цих прав має відбуватися на умовах невиключної ліцензії.

У судовому порядку примусову ліцензію може бути надано за заявою зацікавленої сторони. Такі дії можуть мати місце, лише коли власник чи його правонаступник зовсім не використовували або у недостатній мірі використовували об'єкт промислової власності в Україні протягом трьох років після видачі патенту. Крім того, ці ж дії можуть бути застосовані й у випадку, коли використання патенту на винахід чи КМ було припинено на термін більш ніж як три роки. Як бачите, створити й захистити власну ідею патентом – це тільки півсправи, головне тут – забезпечити її плідне використання протягом усього життєвого циклу патенту. Звичайно, як і кожного судового рішення, примусової ліцензії ще треба домогтися, а для цього варто забезпечити виконання цілої низки певних вимог, що обумовлені у законодавстві.

Отже, повернемося до ліцензій. Як ми вже бачили, ліцензії бувають: невиключні і виключні. Іншими словами, вид ліцензії зумовлюється обсягом тих прав, що передаються іншій особі за ліцензійною угодою.

За юридичною термінологією, під час передачі виключних майнових прав за ліцензійною угодою особи, котрі є сучасниками цієї угоди дістають певні специфічні назви. Так, власник виключних прав, що їх передає іншій особі, надалі іменується ліцензіаром, а особа, якій ці права передаються, зветься ліцензіатом.

Виключна ліцензія передбачає передачу ліцензіаром власних виключних майнових прав на певний об'єкт інтелектуальної власності у повному обсязі.

За договором про виключну ліцензію ліцензіар передає право на використання винаходу (КМ) ліцензіату в певному обсязі, залишаючи за собою право використовувати винахід (КМ) у частині, що не передається ліцензіату. При цьому ліцензіар не має права надавати ліцензії на використання винаходу (КМ) іншій особі на цій же території в обсязі наданих ліцензіату прав.

Ліцензійний договір вважається дійсним, якщо він укладений у письмовій формі і підписаний сторонами. Зазначена угода набирає чинності стосовно будь-якої іншої особи лише після її реєстрації в Установі, а саме: з дати публікації відомостей про це в офіційному бюлетені та внесення їх до Реєстру. За внесення зазначених відомостей до Реєстру та змін до них за ініціативою сторін договору сплачуються збори.

Крім того, в угоді за виключною ліцензією ліцензіар може обмежити права ліцензіата стосовно:

- строку дії угоди (який може бути рівним або меншим за строк дії патенту);
- території (конкретним підприємством, областю, країною тощо);
- виду використання (тільки продаж об'єкта або тільки його виробництво тощо);
- патентів на промисловий зразок.

Договір про передачу права власності на промисловий зразок також здійснюється на основі ліцензійної угоди, складеної у письмовій формі, котра набирає чинності після підписання її сторонами і реєстрації в Установі. Чинність договору для будь-якої іншої особи, як і в попередньому випадку, відлічується від дати публікації відомостей про це в офіційному бюлетені та внесення їх до Реєстру, за що також сплачуються збори.

Власник свідоцтва має право видати ліцензію будь-якій особі на використання знака на підставі ліцензійної угоди. Ліцензійна угода має містити умову про те, що якість товарів і послуг, виготовлених чи наданих за цією угодою, не буде нижчою від якості товарів і послуг власника свідоцтва, і що останній здійснюватиме контроль за виконанням цієї умови.

Власник свідоцтва має право проставляти поряд із знаком попереджувальне маркування, яке вказує на те, що цей знак зареєстровано в Україні. Крім того, власник свідоцтва, який здійснює посередницьку діяльність, має право на основі угоди з виробником товарів або особою, що надає послуги, використовувати свій знак поряд із знаком зазначених осіб, а також замість їхнього знака.

Як і для інших об'єктів, ліцензійна угода набирає чинності за таких саме умов, що і в попередніх випадках.

За невиключною ліцензією ліцензіар надає ліцензіату дозвіл на певне використання об'єкта інтелектуальної власності. При цьому він зберігає за собою право власного використання об'єкта видачі ліцензій на цей самий об'єкт.

У законодавстві України підкреслено деякі особливості використання невиключної ліцензії щодо деяких об'єктів інтелектуальної власності.

При укладанні ліцензійної угоди на використання винаходу (КМ) ліцензіар передає право ліцензіату, залишаючи за собою право надання ліцензій іншим особам, включаючи право надання ліцензій іншим особам.

Ліцензіар, що дістав виключні права на певний об'єкт інтелектуальної власності, має право на видачу так званого субліцензійного договору іншій особі, звичайно в обсязі наданих ліцензіату прав.

У цьому випадку правовідносини між ліцензіаром та ліцензіатом зберігаються. Просто субліцензіат не вступає у безпосередні відносини з ліцензіаром. Усю відповідальність перед ліцензіаром за виконання субліцензійної угоди в цьому випадку переймає на себе ліцензіат. Економічна доцільність субліцензійної угоди полягає в тому, що таким чином задовольняється потреба у попиті на товари та послуги на території дії угоди, якщо ліцензіат не в змозі задовольнити їх сам. Обсяг прав, які надаються субліцензіату, визначаються обсягом прав, які одержав би ліцензіат за виключною ліцензією, і звичайно не можуть їх перевищувати. Найчастіше такі угоди укладаються стосовно винаходів (КМ) і товарного знака.

Окрім безпосередньої передачі прав на об'єкт інтелектуальної власності, відома ще одна форма передачі права власності. Це так звана передача прав власності на певний об'єкт у співвласність. Тобто за згодою власника одна або декілька осіб можуть стати новими співвласниками, наприклад, патенту на винахід або свідоцтва на товарний знак тощо. Для цього власник охоронного документа має укласти з майбутнім співвласником (співвласниками) відповідну угоду про передачу права власності у співвласність. Заяву на реєстрацію такої угоди в Установі подає власник охоронного документа. Окрім зазначених дій передбачена зміна складу співвласників охоронного документа. У цьому випадку можуть виникнути дві ситуації. При першій – частина співвласників охоронного документа може відмовитися від свого права власності на користь інших його співвласників. У другому варіанті – частина співвласників охоронного документа може відмовитися від своєї частки власності на користь сторонніх осіб. Як у першому, так і в другому варіанті укладається відповідна угода між старими та новими співвласниками охоронного документа, яка підписується ними. Заява на зміну власників у цих випадках подається від імені усіх співвласників. Однак підписуються такі заяви тільки тими із співвласників, хто відмовився від своїх прав або передає їх. Після реєстрації угоди усі нові співвласники охоронних документів мають рівні права на його використання. Взаємовідносини між ними регламентуються спеціальною угодою. Якщо така угода не укладена, жоден із співвласників не може самостійно, без згоди інших співвласників чинити будь-які юридичні дії, пов'язані з передачею власних прав іншій особі або видачею ліцензії.

Запитання для самоконтролю

1. Ліцензійна процедура передачі прав промислової власності.
2. Ліцензійний договір передачі прав.
3. Субліцензійний договір передачі прав на об'єкти промислової власності.
4. Передача прав промислової власності на об'єкт у співвласність.

Література: основна [15, 21, 25]; додаткова [10, 18].

Лекція 14

ЗАХИСТ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

План

1. Охорона прав промислової власності.
2. Охорона прав на топографії інтегральних мікросхем.
3. Порушення прав на об'єкти промислової власності.

Одним з основних завдань, які постали перед нашою державою у зв'язку з інтеграцією країни до світових і європейських структур, було приведення чинного законодавства у сфері охорони прав промислової власності відповідно до світових стандартів.

Загальновизнано, що об'єкти промислової власності є важливою і невід'ємною складовою економічного розвитку будь-якої держави. В Україні захисту від порушень виключних прав на об'єкти промислової власності також надають великого значення. Правові засоби захисту вже набутих прав передбачені у відповідних статтях Законів України: про охорону прав на винаходи і корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем, а також обумовлені в різних національних кодексах.

В Основному законі України – Конституції України – у ст. 54 кожному громадянину гарантується право на захист його інтелектуальної власності, моральних і матеріальних інтересів. Так, будь-яке посягання на права власника патенту на винахід чи корисну модель, передбачене ст. 34 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», вважається порушенням прав власника патенту і тягне за собою відповідальність згідно з чинним адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством України. Для промислових зразків ця норма визначена у ст. 26 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки». Стосовно власників знаків для товарів і послуг – ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». Для власників зареєстрованої топографії ІМС – ст. 21 Закону України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем».

Порушенням прав власника патенту на винахід чи корисну модель визнаються дії з боку будь-якої особи щодо виготовлення, пропонування для продажу, введення в господарський оборот, застосування або ввезення чи зберігання із зазначеною метою об'єкта, що охороняється патентом.

Аналогічні норми є чинними і для інших об'єктів промислової власності. Наприклад, порушенням прав власника визнаються дії з боку будь-якої особи щодо застосування до зареєстрованого знака, позначеного на упаковці товарів чи у рекламі іншого позначення, схожого з ним настільки, що їх можна сплутати.

Для топографії ІМС таким порушенням визнаються дії з боку будь-якої особи, що без дозволу власника копіює топографію або займається виготовленням ІМС із застосуванням даної топографії, або будь-яких виробів, що містять такі ІМС. Крім того, порушенням визнаються також дії, пов'язані з ввезенням таких ІМС і виробів, що їх містять, на митну територію України. Також до порушень належить пропонування для продажу, продаж, зберігання із зазначеною метою та інше введення в обіг ІМС, виготовленої із застосуванням зареєстрованої топографії, та будь-яких виробів, що містять такі ІМС.

На вимогу власника патенту чи свідоцтва таке порушення має бути припинене, а порушник зобов'язаний відшкодувати власнику патенту заподіяні збитки.

Вимагати поновлення порушених прав власника патенту або свідоцтва може також особа, яка придбала ліцензію, якщо інше не передбачене в ліцензійній угоді.

Для захисту виключного права власник має довести, що його патент або свідоцтво було порушено. Таким чином, у справах про контрафакцію, тобто порушення прав на патент або свідоцтво, центральним є питання збирання доказів про факти такого порушення. Необхідно розуміти, що цей процес є дуже трудомісткий. Особливо важким є одержання доказів у справах про порушення прав на такий об'єкт винаходу як способу, оскільки при цьому необхідно мати доступ на підприємство порушника.

Наведений перелік контрафактних дій є вичерпним, тобто будь-які інші дії не можуть переслідуватись за Законом. Треба зазначити, що перелічені дії є окремими випадками протизаконного використання об'єкта, що охороняється, і мають самостійне значення. Іншими словами, будь-яка із зазначених дій, наприклад, виготовлення, вже вважається порушенням Закону.

Самостійність указаних складів правопорушень полягає в тому, що за кожен із них власник прав може переслідувати порушника свого патенту.

Раніше первісними формами правопорушень виступали лише несанкціоноване виготовлення продукту та застосування способу. Проте з часом, у результаті ринкових перетворень, що пов'язані зі спеціалізацією підприємств, розвитком кооперації, стало необхідним забезпечення ефективного захисту продукту на всіх етапах просування його до споживача: виготовлення, зберігання, ввезення, пропонування до продажу, продаж тощо.

Треба враховувати, що кожна форма протиправного використання має свої особливості. Наприклад, сам по собі факт виготовлення контрафактного товару вже є правопорушенням і не залежить від подальшого введення товару в обіг. Варто пам'ятати, що таке виготовлення має носити характер промислового і провадитись із комерційною метою. Це також є цілком слушним для такої

форми контрафакції, як ввезення товару на митну територію із порушенням прав інтелектуальної власності. Цей вид правопорушення також не залежить від подальших дій порушника щодо такого товару.

Однак, що стосується зберігання контрафактного товару, наявність умислу на подальші дії (наприклад, пропонування до продажу, продаж) є вирішальним для кваліфікування його як правопорушення, тому що сам факт зберігання ще не є підтвердженням намірів порушника ввести товар у господарський обіг. Тому слід визнати: правильна кваліфікація порушення прав власника має першочергове значення для захисту його майнових інтересів.

Треба враховувати, що не всі дії, які порушують права на об'єкт, можна вважати введенням у господарський обіг. Виготовлення певного виробу, наприклад, вважають введенням до господарського обігу. Такий підхід при кваліфікації правопорушення може призвести до суттєвого звуження патентної монополії власника прав.

Окрім цього, не можна некоректно застосовувати поняття «попереднього користування» стосовно винаходів, розуміючи під цим виготовлення дослідних зразків або дослідних партій. Варто завжди розуміти, що термін «попередне користування» має чіткий юридичний зміст. Винятком із патентної монополії є використання винаходу особою, яка добросовісно та самостійно його запровадила або зробила для цього необхідні приготування (підготувала виробництво). Мова йде про виробника, який сам дійшов до цього винаходу, не знаючи про подану заявку, та вклав у його реалізацію значні кошти.

Іноді правопорушення кваліфікуються неправильно. Власники прав намагаються притягти до відповідальності осіб, які юридично не порушували їхні права. Наприклад, розробка технічної документації, в якій використано чужий винахід чи КМ, не може вважатись порушенням патенту як «інше введення у господарський обіг». При цьому неправомірно посилаються на те, що така документація є «науково-технічним продуктом, який передається замовнику». Те саме стосується промислових зразків і топографій ІМС.

Тут наявним є ототожнення правопорушуючої дії з терміном «інше введення у господарський обіг».

Слід зазначити, що розробника технічної документації майже неможливо притягти до відповідальності, якщо не доведена його співучасть у виготовленні продукту, в якому використано чужий винахід (КМ, промисловий зразок чи топографія ІМС). Продукт визнається виготовленим у тому випадку, коли він матеріалізований у реальному об'єкті господарської діяльності, наприклад, пристрої, а не в науково-технічній документації.

Таким чином, до відповідальності треба притягувати тільки виробника контрафактної продукції, яка виготовляється на підставі переданої йому технічної документації.

Не можна притягувати до відповідальності осіб, які використовують чужий винахід у випадках, чітко обумовлених чинним законодавством (див. п. 2 ст. 31 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»), а саме:

- у конструкції чи при експлуатації транспортного засобу іноземної держави, який тимчасово або випадково перебуває у водах, повітряному просторі чи

на території України, за умови, що винахід (КМ) використовується виключно для потреб зазначеного засобу;

- без комерційної мети;
- з науковою метою або з метою проведення експерименту;
- за надзвичайних обставин (стихийне лихо, катастрофа, епідемія тощо);
- при разовому виготовленні ліків у аптеках за рецептом лікаря.

Аналогічні норми містять відповідні законодавчі акти стосовно інших об'єктів. Окрім цього, не вважаються також порушенням прав власника дії, котрі підпадають під так звану доктрину «вичерпання прав», що встановлено у пункті 3 вищезазначеної статті. Тобто, якщо особа добросовісно придбала виріб, у якому використано винахід, що охороняється, мається на увазі, що виріб виготовлено за згодою власника прав, власник патенту не має права вимагати від покупця сплати додаткових коштів чи забороняти йому використовувати куплений виріб на власний розсуд. Наприклад, придбаний у магазині млин для кави, що захищений патентом на винахід, не надає власнику патенту права вимагати від кожного покупця сплати «роялті» за кожну склянку намеленої кави. Це також стосується верстатів, інструментів та інших засобів виробництва.

Чинним законодавством України встановлено відповідальність за порушення прав власника патенту. Відповідно до ст. 30 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (для товарних знаків ст. 21 відповідного Закону, для промислових зразків – ст. 27, для голографій ІМС – ст. 22) спори, пов'язані з його застосуванням, вирішуються судом, арбітражним або третейським у порядку, встановленому чинним законодавством України. Суди, відповідно до їхньої компетенції, розглядають спори про авторство на винахід і корисну модель, встановлення власника патенту, порушення майнових прав власника патенту, укладання та виконання ліцензійних договорів, право попереднього користування, винагороду винахіднику (автору), компенсації. Суди розглядають також інші спори, пов'язані з охороною прав, що надаються цими законами.

Статтею 177 ККУ «Порушення прав на об'єкти промислової власності» передбачається відповідальність за незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, кваліфікованого зазначення походження товару, топографії інтегральних мікросхем, сорту рослин, якщо ці дії завдали матеріальної шкоди у великому розмірі. Цей злочин карається штрафом від ста до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, призначених для її виготовлення. Крім того, у цій же статті передбачені наслідки для осіб, що вчинили такі дії повторно, допустились службових злочинів або завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі. Матеріальна шкода вважається завданою в особливо великому розмірі, якщо її вартість у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Запитання для самоконтролю

1. Охорона прав промислової власності.
2. Охорона прав на топографії інтегральних мікросхем.
3. Порухення прав на об'єкти промислової власності.
4. Відповідальність виробників контрафактної продукції.
5. Відповідальність за порухення прав власника патенту.

Література: основна [2, 7, 15, 27]; додаткова [6, 8–13, 28].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Драпак Г., Скиба М. Основи інтелектуальної власності: Навчальний посібник. – Хмельницький: ТУП, 2003. – 135 с.
2. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. // Відомості ВРУ. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Винахід / Л. І. Ніколасенко, Г. П. Добриніна, Л. А. Меньяйло та ін. За ред. В. Л. Петрова. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. – 136 с.
4. Драпак Г. Захист інтелектуальної власності. – Хмельницький: Поділля, 1997. – 57 с.
5. Дахно И. И. Англо-русский толковый словарь по интеллектуальной собственности (Словарь Ивана Дахно). – К.: ВИРА-Р, 1997. – 387 с.
6. Драпак Г. М., Гуляева В. О. Роздуми над деякими проблемами європейської інтеграції України // Проблеми підготовки спеціалістів з інтелектуальної власності в Україні. Матеріали до науково-практичної конференції. – К.: Ін-т інтелектуальної власності і права, 2001. – С. 80–82.
7. Жаров В. О. Інтелектуальна власність в Україні: правові аспекти набуття, здійснення та захисту прав. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 188 с.
8. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг», № 3689-ХІІ від 15.12.1993 р. (зі змінами та доповненнями) // Відомості ВРУ. – 1994. – № 7.
9. Закон України «Про авторське право та суміжні права» від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ (зі змінами та доповненнями) // Відомості ВРУ. – 2001. – №32.
10. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 р. 3688-ХІІ // Відомості ВРУ. – 1994. – № 7.
11. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р. № 3687-ХІІ у ред. від 01.06.2000 р. (зі змінами та доповненнями) // ОВУ. – 2000. – № 26.
12. Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 5.11.1997 р. № 621/97-ВР (зі змінами та доповненнями) // ОВУ. – 1997. – № 48.
13. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16.06.1999 р. № 752-ХІV (зі змінами та доповненнями) // ОВУ. – 1999. – № 28.
14. Інтелектуальна власність. Основні поняття. – Хмельницький: ХДЦНТЕІ, 2001. – 29 с.
15. Интеллектуальная собственность в Украине: правовые основы и практика. – Науч.-практ. изд.: В 4т. / Под общ. ред. А. Д. Святоцкого. – К.: Издательский Дом «Ін Юре», 1999.
16. Киселев А. Секреты с Бережковской набережной // ИР. – 1991. – № 4. – С. 31–32.

17. Корисна модель / Л. І. Ніколаєнко, Г. П. Добриніна, Л. А. Меняйло та ін., за ред. В. Л. Петрова. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 1999. – 128 с.
18. Костин А. Н. Названия, говорящие за себя // Техника молодежи. – 1976. – № 12. – С. 34.
19. Крайнев П. П., Работягова Л. І., Дятлик І. І. Патентування винаходів в Україні / За ред. П. П. Крайнева: Монографія. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 340 с.
20. Скиба М., Драпак Г. Навчання винахідництву // Тези доповідей міжнародної науково-методичної конференції «Шляхи підвищення якості підготовки фахівців». – К.: КНУТД, 2001. – С. 47–49.
21. Основы интеллектуальной собственности. – К.: Издательский Дом «Ін Юре», 1999. – 600 с.
22. Охорона промислової власності в Україні: Монографія / За ред. О. Д. Святоцького, В. П. Петрова. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. – 400 с.
23. Оцінка прав інтелектуальної власності. Інформаційні матеріали. – К.: УІНТЕІ, 1998. – 62 с.
24. Патентування винаходів в іноземних державах / Л. І. Ніколаєнко, І. Ю. Кожарська, В. С. Радомський, С. Й. Полачек. – К.: Державне патентне Відомство України, 1999.
25. Промисловий зразок / Л. І. Ніколаєнко, А. П. Буттєва, Л. А. Меняйло та інші за ред. В. Л. Петрова. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 1999. – 136 с.
26. Р. Силин, Р. Коуп. Практика тотального менеджмента: Учебное пособие для вузов. – Хмельницький: ТУП, 2000. – 248 с.
27. Товарний знак / Л. І. Ніколаєнко, А. П. Буттєва, Л. А. Меняйло, В. М. Радомський / За ред. В. Л. Петрова. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 1999. – 123 с.
28. Цивільний кодекс України: Закон України від 29.11.2001 р. – К.: ВТФ «Велес», 2002. – 88 с.
29. <http://ukrpravo.com>.
30. <http://spon.kiev.ua>.

Навчально-методичне видання

Леонід Іванович ТИМЧЕНКО
Олександр Іонович СТАСЮК
Анатолій Дмитрович ВОЗНЕНКО
Олександр Анатолійович ГЕРЦІЙ
Н. І. Кокряцька

ОСНОВИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Конспект лекцій

Відповідальний за випуск Л. І. Тимченко

Директор РВ ДЕТУТ Л. В. Пономаренко
Головний редактор О. В. Ємець
Верстка В. О. Андрієнка

Підписано до друку 17.05.2010. Формат 60 x 84/16.

Папір офсетний. Друк – ризографія.

Зам. № 48-2/10. Наклад 100 прим.

Надруковано в Редакційно-видавничому центрі ДЕТУТ
Свідоцтво про реєстрацію Серія ДК № 3079 від 27.12.2007 р.
03049, м. Київ-049, вул. Миколи Лукашевича, 19.

